

УДК 64.011.8

**ДО ПИТАННЯ ПРО РЕФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ
ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

БОТАЛОВА Н. П.,
к. е. н., доц., доцент Донецького
державного університету управління,
ШУЛЬГА Л. О.,
к. е. н., доц., доцент Донецького
інституту підприємництва

У статті проведено аналіз наслідків впровадження в дію низки положень Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку».

***Ключові слова:** реформа; житлово-комунальний комплекс; об'єднання співвласників багатоквартирного будинку.*

В статье проведен анализ последствий внедрения в действие ряда положений Закона Украины «Об объединении совладельцев многоквартирного дома».

***Ключевые слова:** реформа; жилищно-коммунальный комплекс; объединение совладельцев многоквартирного дома.*

In the article it is carried out the analysis of the consequences of implementation of the Law of Ukraine Provisions «On Associations of Condominium Owners».

***Keywords:** reform; housing communal complex; association of condominium owners.*

Вступ. Про недоліки діяльності підприємств житлово-комунального господарства в нашій країні говорять на всіх офіційних рівнях влади всі двадцять років існування нашої незалежної держави. Крім того, названа тема є постійним джерелом гостросюжетних статей, памфлетів, гуморесок та інших жанрів преси найрізноманітніших відтінків. Спроба вирішити цю актуальну для суспільства проблему шляхом створення товариств співвласників багатоквартирних будинків (далі за текстом ТСББ) хоч й дозволила трохи знизити напругу у комунальному господарстві, але водночас сприяла виникненню низки проблем. А той факт, що Антимонопольний комітет України зацікавився діяльністю ТСББ свідчить про їх серйозність та актуальність.

Пропозиції щодо вдосконалювання ряду положень закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» дозволять змінити діяльність підприємств житлово-комунального господарства. А це, у свою чергу, приведе до реального поліпшення стану житлового фонду й роботи комунальних працівників по його обслуговуванню.

Мета і завдання дослідження. На підставі аналізу статті 6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» надати пропозиції щодо підвищення ефективності механізму створення та дієспроможності ТСББ при впровадженні в реалії української економіки.

Аналіз результатів дослідження проблеми. Питання зміни якості й переліку робіт підприємств житлово-комунального господарства є животрепетними для чиновників усіх рівнів влади, практичних юристів, економістів-практиків, наукових співробітників. Але, як правило, це зводиться до обговорення в рамках газетних і журнальних статей.

Найчастіше в цих статтях діляться практичним досвідом, який уже напрацьований у процесі реформування житлово-комунального господарства. Вагомих аргументів, конкретних і обґрунтованих розрахунками алгоритмів, які б з'явилися підставою для розробки заходів, здатних розв'язати найважливіші проблеми житлово-комунального господарства, майже не здійснюється.

Серед тих, хто серйозно працює над проблемами вдосконалення діяльності комунальних підприємств, слід зазначити відомих в Києві адвоката й правозахисника громадян України Тетяну Монтян і Володимира Заманського (останній, як правило, публікує свої роботи в газеті «Вісті в Україні»). При цьому в їхніх публікаціях приділяється увага тим аспектам, які дозволяють захистити права людей, що постраждали від неякісної роботи підприємств житлово-комунальної сфери, яка, в свою чергу, є наслідком недосконалої законодавчої бази.

З нашого погляду, захист прав споживачів послуг підприємств житлово-комунального господарства є лише частиною проблем реформування житлово-комунального господарства України. Шульгой Л. О. у роботі [1] вже розглядалися деякі організаційно-фінансові аспекти закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», але існує необхідність серйозно й суттєво змінити й розширити цілий ряд положень даного закону.

Виклад основного матеріалу. У статті 6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» говориться, що: «Для створення об'єднання скликаються установчі збори. Скликання установчих зборів здійснюється власником будинку або ініціативною групою, яка складається не менш як з трьох власників квартир або нежитлих приміщень.

Повідомлення про проведення установчих зборів направляється власником будинку або ініціативною групою не менше ніж за 14 днів до дати проведення установчих зборів. Повідомлення направляється в письмовій формі й вручається кожному власнику під розписку або шляхом поштового відправлення (рекомендованим листом). У повідомленні про проведення установчих зборів зазначається, з чиєї ініціативи скликаються збори, місце й час проведення, проект порядку денного.

Час й місце проведення обираються зручними для більшості можливих учасників зборів» [2].

На наш погляд, виходячи із практичного досвіду, можна стверджувати, що в названій вище статті 6 закону України не передбачений реальний механізм скликання установчих зборів. Швидше за все, у законі, звичайно ж, теоретично проголошено механізм скликання установчих зборів, але він виявився мало ефективним і, більш того, практично не діє при впровадженні його в українську реальність.

Саме розв'язанню цієї проблеми присвячена дана стаття.

Вищевикладені положення статті 6 свідчать про те, яким способом слід здійснювати створення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку. Теоретично спосіб створення об'єднання співвласників багатоквартирного будинку на законодавчому рівні продуманий і є обгрунтованим з погляду логіки.

Однак практика створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків показала, що не був врахований менталітет населення країни, що сформувався в колишньому Радянському Союзі. І в результаті цього створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків на практиці просто неможливо.

Наприклад, для скликання перших установчих зборів необхідна ініціатива трьох власників квартир або нежитлових приміщень. Пенсіонери, як правило, не прагнуть займатися скликанням перших установчих зборів (зважаючи на відповідність зі склавшимся менталітетом, що не варто «городити новий город»). Інакше кажучи, краще змусити працювати наявні старі структури, тобто ЖЕКі (або установи, що їх замінюють). Змушувати працювати старі житлово-комунальні установи, як вони вважають, повинні владні структури відповідного рівня.

При цьому люди похилого віку не розуміють і не прагнуть зрозуміти, що на сучасному етапі розвитку української економіки адміністративно змусити працювати неможливо. Для ефективної роботи необхідно створити відповідні організаційно-фінансові умови, мотиваційний механізм, якого не було в колишньому Радянському Союзі. До того ж пенсіонери переконані, що займатися серйозною роботою їм не варто, у зв'язку з тим, що нарешті після постійної роботи на пенсії їм краще пожити спокійно, зайнятися лікуванням або присвятити свій час вихованню онуків.

Як уже було сказано вище, для скликання перших установчих організаційних зборів необхідна ініціатива трьох власників квартир або нежитлових приміщень. Якщо розглянути питання з погляду людей працездатного віку, то це також складне завдання із двох причин.

Перша причина та ж що й у пенсіонерів: краще змусити працювати наявні старі структури, тобто ЖЕКі (або установи, що їх замінюють). Друга причина полягає в тому, що в людей працездатного віку, як правило, просто немає часу – вони зайняті роботою, вихованням дітей та іншими сімейними, виробничими і суспільними проблемами.

Далі в статті 6 закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» говориться, що повідомлення про проведення перших зборів направляється жителям будинку членами ініціативної групи не менш ніж за 14 днів до дати проведення перших установчих зборів. Повідомлення направляється в письмовій формі й вручається кожному власнику квартири або нежитлового приміщення під розписку або шляхом поштового повідомлення рекомендованим листом [2].

Вручити повідомлення кожному власникові досить складно тому, що застати дома всіх мешканців будинку за короткий період часу просто неможливо: хтось у відпустці, хтось у відрядженні, а хто зовсім живе в іншому місті, а квартира його закрита (тобто не здається квартирантам). В останньому випадку навіть невідомо коли хазяїн може повернутися й коли ж його решта можна застати.

Крім того, навіть якщо представник ініціативної групи застане власника квартири, та, як вже вказувалося вище, через свій менталітет власник квартири може не прийняти повідомлення й навіть із цікавості не прийде на перші установчі збори. А навіть якщо, не прийнявши від представника ініціативної групи повідомлення, все-таки із цікавості прийде на перші установчі збори, то внаслідок наявного в нього менталітету буде виступати проти створення суспільства співвласників багатоквартирних будинків. При цьому він з погляду неглибокої логіки буде затверджувати, що:

- ця справа нова й тому ризикувати не варто (варто почекати, при цьому не говориться про строки очікування й що взагалі дає очікування, наскільки воно раціонально);

- власникам об'єднання співвласників багатоквартирних будинків у випадку яких-небудь несплат по рахунках комунальних підприємств загрожує реальна небезпека втратити квартири;

- земля, на якій розташовується будинок (будинки), мешканці якого (яких) прагнуть створити суспільство співвласників багатоквартирних будинків, згідно існуючого законодавства не може належати суспільству співвласників багатоквартирних будинків;

- державна земля, що перебуває під будинком (будинками) – небезпечний фактор для суспільства співвласників багатоквартирних будинків, у зв'язку з тим, що земельне законодавство є недосконалим, що дозволяє владним структурам розпоряджатися землею у відповідності зі своїми планами, які передбачають у тому числі й варіант, зв'язаний зі зносом дома (будинків) і переселенням жителів будинку (будинків) у рівнозначні квартири в різних та віддалених районах даного населеного пункту.

Як вже вказувалося вище, повідомлення може направлятися й шляхом поштового відправлення рекомендованим листом. Як правило, представники ініціативної групи по створенню суспільства співвласників багатоквартирних будинків не прагнуть (або не мають матеріальної можливості) витратити свої особисті кошти на рекомендовані листи, які треба розіслати власникам квартир багатоквартирного будинку.

Ще одним значущим фактором, що негативно впливає на процес створення суспільств багатоквартирних будинків, є втручання працівників ЖЕКа, у складі яких даний будинок (або будинки) значаться. Досвід роботи по створенню суспільств багатоквартирних будинків показав, що таке втручання викликане тим, що працівники ЖЕКів бояться залишитися без роботи. Адже чим менш будинків обслуговує кожний ЖЕК, тим менш буде штат ЖЕКа, тобто штату ЖЕКів при створенні суспільств багатоквартирних будинків загрожує реальне скорочення. Крім того, як правило, після створення суспільств співвласників багатоквартирних будинків ці суспільства не прагнуть заключати договір на обслуговування будинку (будинків) з ЖЕКаами, шукають такі комунальні організації, які б обслуговували їх якісно.

Власно кажучи, неякісне обслуговування ЖЕКаами житлового фонду пояснюється відсутністю коштів у місцевих бюджетах на поточну діяльність і перспективний розвиток комунальних підприємств, у тому числі й ЖЕКів. Саме це й з'явилося чи не головною підставою створення суспільств багатоквартирних будинків і виходу їх з-під опіки ЖЕКів.

У проблемі реформування житлово-комунального господарства України, на думку авторів, слід приділити увагу питанню вибору голови правління суспільств багатоквартирних будинків. Відповідно до закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» передбачається після створення суспільства для його подальшої діяльності вибір у числі інших органів (зі своїх жителів або по найманню) голови правління.

Вибір голови правління суспільств багатоквартирних будинків на практиці є складним завданням. Справа в тому, що вмілого організатора, який би мав економічні і правові знання, серед жителів будинку (будинків) як правило, немає, а якщо й є, то такі люди мають гарну роботу й не мають бажання й матеріальної можливості поміняти своє робоче місце на посаду голови правління. З іншого боку, на посаду голови правління немає ніякого сенсу вибирати людину, яка не має по складу свого характеру лідерських і організаторських здібностей, та й певних мінімальних знань для виконання посади голови.

Знайти, таким чином, компетентного голову правління досить важко. Досвід показує, що претендент на посаду голови правління:

- по-перше, повинен мати певний рівень організаторських здібностей;
- по-друге, повинен вміти знаходити спільну мову з великою групою різнохарактерних і різного рівня інтелекту людей, що зовсім непросто. Недарма одна із французьких приказок стверджує, що найбільша розкіш – людське спілкування, але далеко не всі можуть користуватися цією розкішшю;
- по-третє, повинен мати бажання зайняти цю посаду;
- по-четверте, повинен мати можливість зайняти цю посаду.

Останнє слід пояснити. Можливо, що претендент на посаду голови правління має усі вище перераховані якості. Можливо, що він навіть має бажання зайняти цю посаду, але не може цього зробити, наприклад, тому що він є єдиним годувальником у родині і працює там, де вищий заробіток.

Проблема відсутності кваліфікованих кадрів в системі управління житловою нерухомістю визвала зацікавленість у Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України. Вони впевнені, що саме це сприяє зберіганню монополії ЖЕКів.

Завдяки діяльності Міністерства, в національний класифікатор професій України з першого вересня 2012 року було внесено професію менеджера по управлінню житловими будинками, якої почали навчати у дванадцяти вузах України. Цей факт безумовно свідчить про те, що Уряд України серйозно націлений на реформування економіки, що сприяє покращенню життя кожного громадянина.

Слід зазначити, що на підготовку документів для реєстрації ТСББ у всіх інстанціях займає, як показує практика вже працюючих ТСББ, не менш трьох місяців. У цей досить тривалий строк активісти створеного ТСББ працюють тільки на власному ентузіазмі, що досить складно:

- треба зареєструвати ТСББ як суб'єкт діяльності;
- оформити поділ ТСББ із обслуговуючою будинок житлово-комунальною конторою;
- укласти угоди на обслуговування будинку (або будинків) з підприємствами тепломережі, водоканалу, енергопостачання, з банком, з кожним мешканцем (незважаючи на те, чи є він членом ТСББ або ні) та інше.

На вирішення всіх проблем при створенні ТСББ впливає психологічний аспект: існуючий менталітет виробив стійку звичку мислити так, що всі подібні проблеми вирішуються тільки державними органами. Крім того, мешканці будинку (або будинків) не можуть знайти спільну мову. Справа в тому, що людей, які живуть в одному будинку, важко організувати щоб прийняти якесь рішення.

Авторами даного дослідження пропонується на законодавчому рівні передбачити систему, аналогічну тієї, що вже давно діє при організації ПАТ.

Висновки. Робота підприємств житлово-комунальної сфери сприяє підвищенню рівня обслуговування існуючого житлового фонду. А це є обов'язковою умовою підвищення рівня життя українців і побудови ринкового господарства в цілому в нашій країні. Даному напрямку діяльності Верховної Ради, Кабінету Міністрів України й цілого ряду владних органів приділяється велика увага.

Але, на жаль, прийнятий у 2001 році закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» і наступні доповнення до нього не дозволяють вирішувати повною мірою більшої частини проблем житлово-комунального комплексу. Потрібна переробка й доповнення ряду положень закону й існуючих нормативних документів Кабінету Міністрів України, місцевих органів влади, узгодження їх з деякими іншими законами й нормативними актами, відповідно до яких здійснюється діяльність ТСББ.

Список використаних джерел

1. Степанчук С. С., Шульга Л. А. Законодательно-организационные аспекты развития коммунального хозяйства Украины / Збірник наукових праць «Розвиток фінансових методів державного управління національною економікою» Донецьк: ДонДУУ, 2011 – Т. XII – (серія «Економіка»), вип. 184. – С. 284-292.
2. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29 листопада 2001 року № 2866-III.
3. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 10 квітня 1992 року, № 2269-XII.
4. Владимир Заманский. «Платить за квартиру? Ни в коем случае!» / Газета «Громадська правда» № 3(45), 19 января 2007 г.
5. http://infocorn.org.ua/materials/articles/Tatyana_Montyan_Kak_zashchishchatsya_potrebitelem_uslug_ZhKH_ONLAYN-KONFERENTSIYa/51187

УДК 334.012.64: 339.5

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ТРАНСКОРДОННОЇ ТА ПРИКОРДОННОЇ ТОРГІВЛІ

ЛАГНО В. Т.,
докторант Донецького державного
університету управління

У статті визначено шляхи розвитку малого підприємництва в Україні в контексті транскордонної та прикордонної торгівлі, що передбачає створення відповідних сприятливих умов, які повинні сприяти підприємцям-початківцям у розвитку їх підприємницької діяльності. Розпочинати доцільно з формування у свідомості населення та представників органів влади позитивних ефектів прикордонної торгівлі.

Ключові слова: *мале підприємництво; транскордонне співробітництво; прикордонна торгівля; державна політика; фізичні особи; регіональні потреби.*

В статье определены пути развития малого предпринимательства в Украине в контексте трансграничной и пограничной торговли, которая предусматривает создание соответствующих благоприятных условий, которые должны способствовать начинающим предпринимателям в развитии их предпринимательской деятельности. Начинать целесообразно с формирования в сознании населения и представителей органов власти позитивных эффектов пограничной торговли.

Ключевые слова: *малое предпринимательство; трансграничное сотрудничество; пограничная торговля; государственная политика; физические лица; региональные потребности.*

In this paper the ways of development of small enterprise are certain in Ukraine in the context of transfrontal and boundary trade, which foresees creation of

the proper favourable terms which must be instrumental in beginnings businessmen in development of their entrepreneurial activity. Beginning is expedient from forming in consciousness of population and representatives of organs of power positive effects of boundary trade.

Keywords: *small enterprise; transfrontal collaboration; boundary trade; state policy; physical persons; regional necessities.*

Постановка проблеми. З малим підприємництвом пов'язуються надії на швидкі позитивні структурні зміни в економіці, вихід з економічної кризи та створення умов для розширення впровадження ринкових реформ. Підприємництво є провідною силою у подоланні негативних процесів в економіці та забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, однією зі сфер забезпечення зайнятості населення, запобігання безробіттю та створення нових робочих місць.

Аналіз останніх досліджень. Аспекти розвитку прикордонної та транскордонної торгівлі в рамках транскордонного співробітництва України досліджували такі автори, як: Ісакова Н., Грига В. [4], Мікула Н., Тимечко І. [7], Сторонянська І. [9] та ін.

Мета та задачі статті. Визначення умов щодо активізації населення прикордонних територій до заняття малим підприємництвом.

Основний зміст статті. В умовах розширення ЄС транскордонне співробітництво підприємств та домогосподарств може посприяти регіональному розвитку, тим самим вплинути на зростання сектора малого бізнесу. Досягти цього можна за рахунок поглиблення транскордонного співробітництва, зокрема, шляхом організації прикордонної торгівлі.

Водночас, в країнах СНД на початку 90-х років, не лише жителі, а й значна частка малих підприємств займалася прикордонною торгівлею. Тобто фізичні особи їздили на закупівлю товарів повсякденного вжитку за кордон і реалізували їх на місцевих ринках, що сприяло значному збільшенню кількості суб'єктів малого підприємництва [1]. Ідентична картина спостерігалась і в Україні: кількість малих підприємств динамічно збільшувалася і до 1998 року зросла у чотири рази порівняно з 1991 р., а у розрахунку на 10 тис. осіб в 1991 та 1998 роках становила відповідно 9 та 35 підприємств. До 2012 р. кількість малих підприємств зросла у понад вісім разів, не зважаючи на значну трудову міграцію працездатного населення, яка суттєво вплинула на реальну кількість мешканців прикордоння [2].

Кількість малих підприємств створює більші можливості для зайнятості населення. Так, тільки у 2011 р. створено 53,2 тис. нових робочих місць суб'єктами господарювання, у тому числі малими підприємствами (юридичними особами) – 6065 місць.

Тобто, можна зазначити, що теперішній етап розвитку прикордонної торгівлі характеризується як стабілізаційний: частина осіб, задіяних в прикордонній торгівлі, налагодила мережу постачальників, накопичила достатньо капіталу, створила малі та середні підприємства, які сформували якісно нові сектори дрібно-гуртової та роздрібно торгівлі.

Проте, серед зарубіжних науковців існує думка, що створення малих підприємств на базі розвитку прикордонної торгівлі не можливо [3]. Їх аргументи зводяться до наступного:

- фізичні особи, що беруть участь в прикордонній торгівлі, не намагаються легалізувати свою діяльність;
- специфіка менталітету перешкоджає легалізації суб'єктів прикордонної торгівлі;
- бюрократія радянського типу продовжує створювати проблеми для тих, хто намагається створити підприємство.

Протилежну думку обґрунтовують вітчизняні вчені, які досліджували розвиток транскордонного співробітництва домогосподарств. Їх опитування підприємців показують, що багато хто починав свою діяльність з нелегальної прикордонної торгівлі та, накопичивши фінансовий капітал і досвід, офіційно зареєстрував власний бізнес [4].

Учасники прикордонної торгівлі позитивно оцінюють досвід, який вони набули в процесі транскордонної співпраці, зокрема вказують, що окремі можливості отримати основний або додатковий дохід до сімейного бюджету дали змогу набути навичок ведення бізнесу в сусідніх країнах, краще пізнати менталітет і культуру інших народів, підвищити рівень знання іноземних мов.

Таким чином, учасники прикордонної торгівлі є значним потенціалом для розвитку підприємництва [5]. *По-перше*, вони отримують досвід підприємницької діяльності. *По-друге*, більшість є освіченими людьми, які вимушено залишили свою професійну кар'єру, високий рівень загальної освіти дозволяє їм швидше опанувати нові види діяльності.

Поведінка суб'єктів прикордонної торгівлі багато в чому залежатиме від політики держави, від того, наскільки сприятливими будуть умови для створення і функціонування нових малих підприємств як в торгівлі і сфері послуг, так і у виробничому секторі.

Загальновідомо, що державна підтримка малого підприємництва в Україні здійснюється за такими напрямками: формування інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва, організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва; встановлення системи пільг для суб'єктів малого підприємництва; запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності; фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва; залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення поставки продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб [6].

Реалізація заходів державної політики підтримки малого підприємництва за цими напрямками сприяли швидкому розвитку малого підприємництва в прикордонних регіонах України та забезпеченню поступової інтеграції суб'єктів прикордонної торгівлі в традиційну торгову мережу. Однак, фізичні особи, які зайняті в прикордонній торгівлі, як правило, залишилися поза сферою уваги та діяльності влади. Нині прикордонна торгівля залишається стихійним місцем роботи. Отже, доцільно організувати цю діяльність, як це відбувається в інших країнах. Іншими словами, регіональна політика підтримки підприємництва та регіональна політика розвитку транскордонного співробітництва слабо пов'язані одна з одною.

У той самий час мешканці прикордоння активно зайняті у прикордонній торгівлі. Результати опитування потенційних учасників прикордонної торгівлі показують, що 90 % жителів прикордоння відвідують сусідню Польщу, тільки 20 % відвідують сусідню країну дуже рідко, тобто раз на рік. Третина респондентів, що відвідують Польщу, здійснює закупівлю товарів для власних потреб, оскільки ціна нижча на товар та якість краща, що дає можливість заощадити. Ще третина респондентів, значна частка з яких підприємці, здійснює закупівлю товарів для торгівлі [7].

Інтеграція Республіки Польщі в Шенгенську зону ускладнила процедуру отримання польських віз для жителів України, що вплинуло на інтенсивність перетину польсько-українського кордону жителями прикордоння України. Тепер здебільшого жителі Польщі роблять закупівлю більш дешевих товарів на прикордонні України, тим самим активізують діяльність підприємців у прикордонних регіонах.

Введення Україною безвізового режиму поїздок для громадян ЄС, Швейцарської Конфедерації та США, зумовило значне збільшення (близько 20 %) кількості іноземців, що відвідують Україну, і яке спостерігається впродовж останніх чотирьох років (2009-2013 рр.) [2].

Разом з тим, значно зменшилась кількість громадян України, що перетинають державний кордон, особливо після розширення зони дії Шенгенської угоди і, зокрема, приєднання до неї Польщі. Так, потік громадян України, що виїжджали у країни ЄС, у 2011 р. порівняно з 2010 р. зменшився на 3,7 %, а транспортний потік – на 4,6 %. Натомість, на 21,6 % збільшився потік іноземців з країн ЄС, які відвідували Україну, а транспортний потік ЄС збільшився на 10,7 %. Безпосередньо з Польщею збільшився рух через кордон за рахунок, насамперед, поляків – на 11,6 %. Збільшилась кількість осіб, що перетнули українсько-польський кордон, що, в свою чергу, дещо згладило зменшення на 3,5 % потоку осіб – громадян України. Різке зменшення кількості українців, які виїжджали у країни ЄС, спостерігалось з 1 січня 2012 р. – на 37,3%, водночас зросла кількість громадян країн ЄС, які відвідали Україну (на 17,7 %).

Щодо українсько-польського кордону, то впродовж 9-ти місяців 2012 р. відзначено зменшення [8]:

- пасажиропотоку – на 17,1 % (2012 р. – 12 043 753 осіб; 2011 р. – 14 530 921 осіб); причому, кількість громадян України, які перетнули кордон, зменшилась у 2,2 рази;

- транспортних засобів – на 16,9 % (2012 р. – 3 954 509 т/з; 2011 р. – 4 770 567 т/з), у тому числі на 43,3 % зменшилось транспортних засобів України.

Необхідно зазначити, що протягом 2004-2005 рр. збільшення транспортних та пасажиропотоків становило близько 36 % [9, с. 54]. Тобто, приєднання Республіки Польщі до Шенгенської угоди ускладнило процедуру отримання польських віз для жителів України, що вплинуло на інтенсивність перетину польсько-українського кордону жителями прикордоння України, тому здебільшого жителі Польщі зайняті у прикордонній торгівлі. Це означає, що жителі Польщі роблять закупівлю товарів на прикордонні України, тим самим активізують підприємців до участі у прикордонній торгівлі.

Такий різкий спад потоку українських громадян можна було б зменшити своєчасним завершенням процесу впровадження в дію Угоди про малий прикордонний рух через українсько-польський кордон. Нині альтернативою для суб'єктів прикордонної торгівлі зі сторони України є підприємництво, що впливає на частоту перетину кордону до сусідньої країни, а також на термін перебування на суміжній території. Значна частка населення, зайнятого у прикордонній торгівлі, реєструється як підприємці – фізичні особи, тим самим легалізують свою діяльність. Але, на жаль, в Україні немає відповідного виду економічної діяльності (відповідно до КВЕД), який би виділяв діяльність підприємців – суб'єктів прикордонної торгівлі. Тому доречно ініціювати введення нового виду економічної діяльності «прикордонної торгівлі» у переліку видів діяльності, якими можуть займатися фізичні особи і забезпечити можливість мешканців прикордоння займатися офіційною діяльністю, сплачувати податки (передусім, за схемою «єдиного податку»), та, відповідно, отримати соціальний захист з боку держави і пенсію у майбутньому [7].

Отже, прикордонна торгівля має вагомий вплив на поповнення сектора малого бізнесу новими підприємцями. У різноманітті варіантів учасників прикордонної торгівлі можна виділити два типи: перші, які вже офіційно зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності; другі, які варіюють між легальною та тіньовою діяльністю.

Висновки. Таким чином, лише за сприятливих умов жителі прикордоння, які залучені до неофіційної прикордонної торгівлі, можуть розпочати офіційний бізнес. Створення сприятливих умов багато в чому залежить від державних та місцевих органів влади, які повинні сприяти підприємцям-початківцям у розвитку їх підприємницької діяльності. Розпочинати доцільно з формування у свідомості населення та представників органів влади позитивних ефектів прикордонної торгівлі.

Список використаних джерел

1. Яковлев А. А. Российские «челноки» – от предпринимателей поневоле к интеграции в рыночное хозяйство [Текст] / А. А. Яковлев // Мир России. – 2007. – № 2. – С. 84-96.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Paul Holtom. Shuttle Trade and New Border Regimes [Електронний ресурс]. / Paul Holtom. – Режим доступу: www.iiss.org/publications/russian-regional-perspectives-journal.
4. Внесок транскордонного співробітництва домогосподарств у зростання новостворених малих підприємств у Західній Україні / Н. Б. Ісакова, В. Ю. Грига та ін. // Регіональна економіка. – 2007. – № 4 – С. 41-52.
5. Дослідження наслідків вступу Польщі до Європейського Союзу для Західної України [Електронний ресурс] / Центр підтримки бізнесу «Нюбізнес». – Режим доступу: <http://www.bsc.lviv.ua/konsulting/modules.php?name=Pages&go=page&pid=16>.
6. Про державну підтримку малого підприємництва: Закон України № 2063-III від 19 жовтня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2063-14>.
7. Мікула Н. А. Прикордонна торгівля як явище соціально-економічного розвитку [Текст] / Н. А. Мікула, І. Р. Тимечко // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Міжрегіональне співробітництво: стан та перспективи. – Львів. – 2007. – вип. 4. – С. 98-113.
8. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/RS_rocznik_statystyczny_rp_2012.pdf.

9. Сторонянська І. Регіони України: пошук моделі конвергентного розвитку: монографія [Текст] / І. Сторонянська. – НАН Інститут регіональних досліджень, серія «Проблеми регіонального розвитку» Львів, 2008. – 134 с.

УДК 338.24.021.8

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

СЕНІЧКІНА О. Е.,
викл. каф. менеджменту та бізнесу
Харківського національного
економічного університету
ім. С. Кузнеця

Досліджено місце України серед інших країн світу за основними показниками інноваційності, з наведенням позитивних та негативних факторів впливу. Проаналізована динаміка інноваційної діяльності промислових підприємств України. Виявлена основна тенденція інноваційно-активних підприємств, причини її виникнення та засоби уникнення негативних наслідків.

***Ключові слова:** інноваційна діяльність; активізація інноваційної діяльності; інновації; конкурентоспроможність.*

Исследовано место Украины среди других стран мира по основным показателям инновационности, с указанием положительных и отрицательных факторов влияния. Проанализирована динамика инновационной деятельности промышленных предприятий Украины. Представлена основная тенденция инновационно-активных предприятий, причины ее возникновения и средства избежания негативных последствий.

***Ключевые слова:** инновационная деятельность; активизация инновационной деятельности; инновации; конкурентоспособность.*

Ukraine's place among countries with the main indicators of innovation, with indication of positive and negative impacts was investigated. The dynamics of innovative activity of industrial enterprises in Ukraine are analysed. The basic trend of innovation active enterprises, its causes and remedies to avoid negative consequences are presented.

***Keywords:** innovation activity; intensification of innovation activity, innovation, competitiveness.*

Досягнення науки та інтенсивний розвиток нових технологій обумовили істотні зміни на Світовому ринку, що змусило економіки високорозвинених країн переорієнтуватися з науково-технічної на інноваційну політику. Через це місце будь-якої держави на світовому ринку визначається сьогодні рівнем технологій та інновацій. У зв'язку з цим актуальними стають питання щодо визначення місця України серед інших країн світу та аналіз її інноваційної активності.

Аналіз останніх досліджень. Питання оцінки сучасного стану інноваційної активності України розглядаються багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими: Л. Антонюк [1], П. Харів, О. Собко [2], І. Петрової, Т. Шпильовою, Н. Сисоліною [3], однак ці категорії не є статичними, вони постійно змінюються, тому вимагають регулярного аналізу для виявлення основних тенденцій.

Метою статті є визначення місця України серед інших країн світу та з'ясування основних напрямів зміну стану інноваційно-активних підприємств у розрізі держави.

Аналіз різноманітних світових досліджень свідчить про активне зростання їхньої кількості щодо предмету аналізу, так і до країн учасників, однак відповідно до теми дослідження й з урахуванням вагомості результатів, доцільно виділяти окремі з них, оцінити їх основні показники, відстежити динаміку.

Так, дослідження рейтингу міжнародної конкурентоспроможності, складеним Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) у Давосі, засвідчує що у 2013 році Україна втратила 11 позицій, поступившись не лише провідним країнам світу, як то Швейцарія та Фінляндія, а й країнам СНД – Росії та Грузії, які після розпаду СРСР опинилися майже у рівних з нашою країною умовах [4]. Викликає певний інтерес показник «Інновації», як одним з основних у розрахунку загального індексу глобальної конкурентоспроможності (ЗГК), за його основними складовими: здібностям до інновацій, якістю науково-дослідних закладів, обсягами витрат підприємств на дослідження та розробки, активністю співпраці між університетами та промисловістю, обсягами державних закупівель передових високотехнологічних продуктів, наявністю вчених і інженерів та патентних заявок.

Аналіз інформаційних джерел [4] свідчить, що майже всі показники хаотично змінювались впродовж 5 років, демонструючи у більшості випадків тенденцію до погіршення. Дослідниками ВЕФ визначено наявність науковців та інженерів в Україні як конкурентну перевагу для її подальшого розвитку, однак, рейтинг України у 2013 за цим показником – 46 місце серед 144 країн. Це один із показників, що покращився на 4 пункти порівняно з 2009 роком, але, якщо звернутися до даних 2012 року, він погіршився на 21 пункт. Деяке покращення демонструє показник кількості поданих патентів в Україні серед інших країн світу – на 12 пунктів відповідно до рівня 2009 року. Натомість, місце України за показником здібностей до інновацій у 2013 році знизився до своєї мінімальної позначки 100 місце серед 144 країн світу, хоча ще у 2009 році був на 32 місці, що, перш за все, свідчить про низький інноваційний потенціал України. Також негативна тенденція спостерігалася щодо місця держави за показником витрат підприємств на дослідження та розробки – Україна у 2013 році зайняла 112 місце, що склало лише 65 % рівня 2009 року. Витрати підприємств на дослідження та розробки, так само як і державні закупівлі передових високотехнологічних продуктів, у 2013 році дійшли до своїх мінімальних позначок 112 та 118 місце відповідно (у 2009 році – 68 та 85).

За даними дослідження Міжнародного інституту розвитку менеджменту [Institute of Management Development, IMD], що надають можливість визначити конкурентоспроможність кожної держави та її місце у міжнародному рейтингу за такими основними складовими, як стан економіки, ефективність уряду, ефективність бізнесу (стан ділового середовища) та стан інфраструктури, Україна не досягла рівня навіть своїх найближчих сусідів – Росії, Польщі, Словаччини, Румунії. Не зважаючи на конкурентні переваги, наша держава посіла лише 49 місце серед 60 можливих [5].

На думку загальновідомих науковців Бостонської консалтингової групи (БКГ), Національної асоціації виробників (НАП), Інституту Виробництва (ІП), незалежного науково-дослідницького центру, афільованого з НАВ [6], рівень інноваційності, що вони визначають як «найбільший та всеосяжний глобальний індекс», надає можливість найточніше охарактеризувати місце країни у світовому просторі, визначити її слабкі та сильні сторони, можливі причини відставання та наймовірнісні наслідки. Аналіз результатів досліджень демонструє превалювання слабких сторін України над її перевагами, і, що найважливіше, серед слабких сторін значну частку складають фактори, що безпосередньо впливають не тільки на інноваційну активність вітчизняних підприємств, й країни в цілому. Однак, незважаючи на вкрай низький рівень інноваційної активності нашої країни, ситуація не є безнадійною, адже більшість проблем пов'язано з недосконалістю державного управління, невідповідністю податкового законодавства вимогам інноваційної економіки, що, за умови раціонального підходу, можуть бути успішно подолані. Окрім цього, високі значення показників, що характеризують наявність інноваційного потенціалу в Україні (кількість випускників у науці і техніці, обсяг створених знань та вмінь), за умови їхнього раціонального розвитку також сприятимуть покращенню загальної ситуації.

Інноваційна діяльність є одним з найважливіших чинників конкурентоспроможності та національного прогресу, інновації допомагають у вирішенні глобальних проблем, починаючи із зміни клімату й закінчуючи сталим розвитком економіки.

В свою чергу, стан економіки впливає на розвиток та результати інноваційної діяльності у країні, завдяки чому може залучати додаткові кошти для її фінансування, тобто бути привабливим для іноземних інвесторів. Отже, розвиток національної економіки є неможливим без інноваційного розвитку країни, що актуалізує необхідність активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

У Світовій та українській практиці найбільшу кількість інновацій та заснованих на них об'єктів інтелектуальної власності генерують найменші працівники під час праці. Майже 90 % винаходів, промислових зразків і корисних моделей в світі створюються найменшими працівниками, в Україні – понад 70 %» [7, с. 84], що підвищує значущість людського потенціалу в інноваційному розвитку країни. Дослідження індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП) України складається Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) [8] та вимірює досягнення країни з точки зору стану здоров'я, отримання освіти і фактичного доходу її громадян. Він визначається за трьома основними напрямками і характеризується такими індексами: індексом очікуваної тривалості життя; індексом освіти; індексом валового національного доходу. Наша країна у 2012 році зайняла 78 місце серед країн світу з показником 0,74, що, порівняно з даними 2010 року, свідчить про його погіршення (69 місце) на фоні одночасного зростання показника у більшості інших країн. За складовими досліджуваного індексу в Україні найкращу ситуацію демонструє напрям освіти та грамотності – 0,86 (29 місце у світі), помітно гіршим є рівень показників, що характеризують стан здоров'я та довголіття – 0,76 та рівень життя (економічний розвиток) – 0,615. З моменту набуття Україною незалежності ІРЛП знизився у порівнянні з європейським та центрально-азійським: 0,714 проти 0,701 – у минулому; 0,74 проти 0,771 – на даний час. Тобто, розрив збільшився майже втричі – з 0,13 до 0,31. Найвищий сьогодні показник нашої держави – рівень освіти – завжди позитивно впливав на імідж країни, проте рівень життя населення (128 місце) не досягає рівня показників навіть країн колишнього СРСР (Білорусь – 115, Болгарія – 88, Литва – 77 місце відповідно), що за рівнем ІРЛП відкидає Україну у рейтингу до рівня латиноамериканських держав [8].

Виявити об'єктивні причини сучасного місця України у світовому просторі за показниками конкурентоспроможності та інноваційності допомагає аналіз даних вітчизняної статистики [9]. Не є таємницею, що промисловість є найважливішою галуззю країни внаслідок її спроможності до науково-технічного прогресу. Вона забезпечує економіку новими засобами виробництва, товарами споживання, сировиною та матеріалами, є активною ланкою і стрижнем економічної системи в цілому, мультиплікатором розвитку інших галузей. Результати інноваційної діяльності промисловості дають змогу оцінити не тільки кількісні показники, а й визначити якісний рівень розвитку економіки, рівень життя населення, інтенсивність інноваційного розвитку та його потенціал. Отже, безперечним є взаємозв'язок розвитку промисловості та розвитку інноваційної діяльності, що здатний підвищити рівень інноваційної активності країни шляхом активізації інноваційної діяльності підприємств.

Інноваційно-активним сьогодні вважається підприємство, що займається інноваційною діяльністю, під якою у науковій літературі розуміють усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові і комерційні дії, що дійсно приводять до здійснення інновацій або задумані з цією метою [9]. Оцінка стану інноваційної активності промислових підприємств України за певний період часу стає можливою за допомогою аналізу рівня й динаміки певної низки показників.

Починаючи з 2007 року, кількість інноваційно-активних промислових підприємств в Україні поступово збільшувалася. Так, впродовж 2007-2012 рр. їхня загальна кількість зросла на 286 одиниць (на 19 %), що свідчить про усвідомлення сучасними керівниками вітчизняних підприємств необхідності переходу на якісно новий етап розвитку. Цей висновок підтверджує й динаміка частки даних підприємств у загальній кількості промислових підприємств у бік збільшення, що можна пояснити не лише відкриттям нових інноваційних підприємств, а й активізацією інноваційної діяльності на існуючих підприємствах. Значення даного показника у 2012 році зафіксоване на рівні 17,4 %, що, на жаль, все рівно залишається дуже низьким, оскільки 82 % промислових підприємств України, що залишилися, не здійснюють інноваційну діяльність взагалі. У більшості випадків це можна пояснити значними обсягами необхідного фінансування на здійснення інноваційної діяльності. Більшість українських підприємств у 2012

році (майже 90 %) залучали власні кошти, й лише 3 % отримали можливість використати з цією метою кошти державних бюджетів або різні види кредитів. Нажаль, лише 1 % підприємств займалися інноваційною діяльністю за кошти іноземних та вітчизняних інвесторів. Більшість же українських підприємств промислового сектору (близько 85 %) не мали можливість реалізувати інноваційні заходи більшою мірою через брак вільних грошових коштів.

Аналіз фінансування інноваційної діяльності за окремими напрямками свідчить, що загальний обсяг інноваційних витрат у 2012 р. склав 11480,6 млн грн. та перевищував значення аналогічного показника у 2007 р. на 659,54 млн грн. або майже на 6,5 %. Впродовж 2007-2008 років спостерігалось збільшення обсягу інноваційних витрат, який у 2008 році досяг свого максимального значення – 11994,2 млн грн. Природним є зниження розміру відповідних витрат у 2009 році на 4044,3 млн грн. внаслідок спаду загальної економічної активності через світову фінансову кризу. У 2012 році несприятливою є тенденція до зменшення обсягу інноваційних витрат у порівнянні з 2011 роком на 2853,3 млн грн. (на 20 %). Нажаль, офіційну статистику по Україні наведено у поточних цінах, що унеможлиблюють оцінку впливу інфляції на обсяги інноваційних витрат та визначення їхньої реальної велечини.

Отже, ситуацію щодо фінансування інноваційних витрат не можна оцінити як позитивну, адже зменшення значення даного показника може сигналізувати про скорочення обсягів інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. Крім того, істотні коливання у співвідношенні джерел фінансування впродовж обраного періоду дослідження свідчать не лише про недотатність обсягів, але й про нестабільність функціонування та скорочення самих джерел фінансування в Україні.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності в промисловості, як і в попередні роки, у 2012 р. були власні кошти суб'єктів господарювання – близько 64 % від загального обсягу фінансування. За рахунок коштів державного бюджету в останні роки фінансувалося лише 2 % інноваційних заходів, тобто, хоча в абсолютному розмірі сума витрат зросла на 149,2 млн. грн у 2011 р. до 224,3 млн. грн. у 2012 р., обсяги фінансування залишилися мізерними. На цьому фоні занепокоєння викликає скорочення частки іноземних інвестицій – з 30 % у 2010 році до 0,4 % – у 2011 році. Однак, не зважаючи на такі занизькі значення, обсяги іноземного фінансування за досліджувані роки (окрім 2008 року) перевищують обсяги витрат на інновації з державного бюджету, що не може позитивно характеризувати нашу країну у світовому просторі. На думку фахівців, такі низькі обсяги фінансування взагалі й за окремими джерелами не дозволяють вітчизняним підприємствам виробляти високо інноваційні продукти, за допомогою яких Україна отримала б можливість досягти якісно нового рівня розвитку. В Україні частка корпорацій, що займаються фінансуванням фундаментальних і науково-практичних досліджень й прикладних розробок не перевищує 5 %, в той час як у більшості розвинутих країн (Японія, Індія, Ізраїль та ін.) цей показник знаходиться у межах 50-80 % від загального обсягу [10, с. 107]. Цей факт, безумовно, також негативно впливає на рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності в країні.

Основними напрямками інноваційної діяльності в Україні були впровадження нових або вдосконалення існуючих методів обробки, виробництва продукції, освоєння виробництва інших видів продукції та нових видів техніки. Значення цих показників впродовж досліджуваного періоду (окрім 2008 р.) зростали майже пропорційно до зростання кількості інноваційно-активних промислових підприємств – майже на 15%, й до кінця 2012 р. склали 43, 51 та 6 % відповідно. Відповідно до напрямів інноваційної діяльності здійснювався й розподіл загального фінансування, більша частка якого в усі роки припадала на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – у середньому 70% підприємств витрачали на фінансування даного напрямку від 4974,7 млн. грн. у 2009 році до 10489,1 млн. грн. у 2011 році. Негативною є ситуація з придбанням інших зовнішніх знань – значення показника коливається в межах від 1 до 3 %, починаючи з 2007 року, однак, у 2012 р. воно стрімко знизилася до 0,4 %. Зазначені тенденції можна пояснити прагненням підприємств, скоріше, до практичної реалізації інноваційних заходів шляхом придбання нових машин, обладнання, програмного забезпечення, що, в свою чергу, призведе до скорішого отримання прибутку. В той же час, як дослідження та розробки, через їх довгостроковий та ризиковий характер, а також відсутність прагнення й бажання у дослідницького персоналу ефективно працювати внаслідок низького рівня заробітної плати, приносять відчутні економічні результати значно повільніше.

Позитивною, на загальному фоні, є тенденція щодо підвищення рівня знань та вмінь персоналу – кількість підприємств, які вважали за доцільне витратити на це кошти, з 2007 року збільшилася на 105 підприємств (48 %). Як в вартісному, так і в натуральному вимірі зменшувалися обсяги закупівель нових знань – майже на 30 % за 6 років. Крім того, скорочення впродовж досліджуваного періоду кількості підприємств, що займали дослідженнями та розробками, майже на 20 % (72 підприємства), також негативно впливає на рівень інноваційності іншої країни. Хоча кількість інноваційно-активних підприємств збільшується, їх частка у загальному обсязі промислових підприємств також збільшується – обсяги реалізованої інноваційної продукції як на зовнішньому, так і внутрішньому ринках, зменшується впродовж 2007-2012 рр. більше ніж на 10 % (рис. 1).

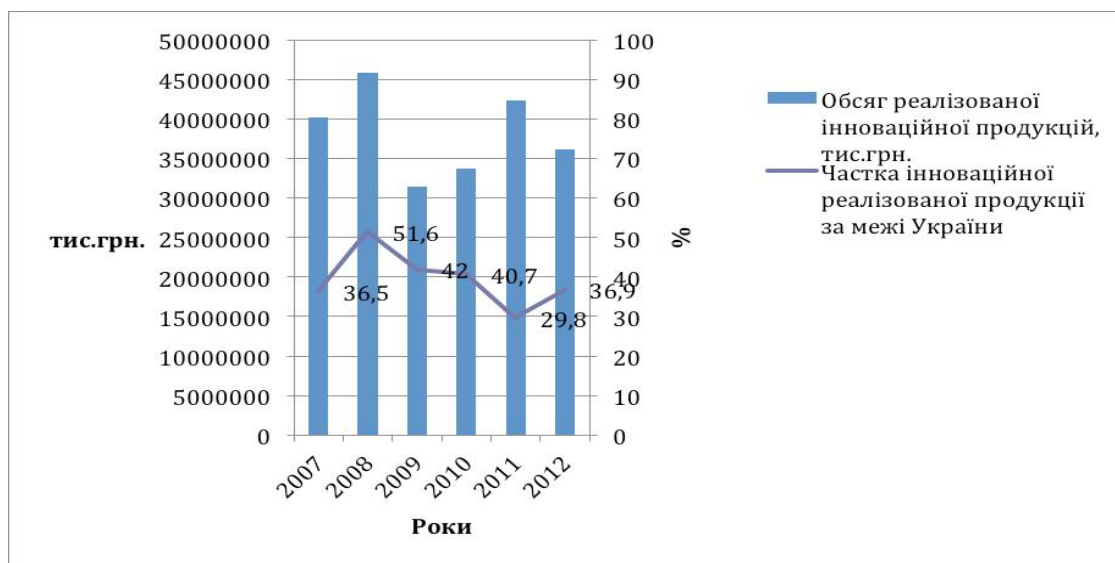

Рис. 1. Динаміка обсягів інноваційної продукції, реалізованої на внутрішньому та зовнішньому ринках

Це може свідчити про низьку конкурентоспроможність вітчизняної інноваційної продукції та відповідне зменшення обсягу її виробництва та реалізації. Зокрема, лише 3,3 % промислової продукції у 2012 р. були інноваційними, в той час як у 2007 р. ця цифра досягала 6,7 %, у 2008 р. – 5,9 %, у 2010 та 2011 рр. – 3,8 %. Відповідно зменшується кількість підприємств, які реалізували цю продукцію за межі України – на 18 % за той самий період [9].

Отже, позитивну динаміку демонструє лише незначна кількість показників інноваційної активності промислових підприємств. Конкурентоспроможність вітчизняних товарів та технічний рівень виробництва багато в чому залежить від придбання та передачі технологій. Нажаль, статистика свідчить про майже повну відсутність попиту на вітчизняні технічні досягнення. Поступово скорочується кількість науковців, які, на відміну від розвинених країн, в Україні зосереджені, переважно, у вузах та науково-дослідних центрах, що майже не співпрацюють з промисловими підприємствами. Це, безумовно, не сприяє якісному та ефективному виготовленню й впровадженню інновацій у промисловості.

Наведені висновки дозволяють стверджувати, що діяльність інноваційно-активних підприємств не досягає необхідного рівня задля переходу України на новий рівень економіки – інноваційний. Спостерігається поступове зниження обсягу реалізованої продукції, як в Україні, так і за її межами, знижуються обсяги діяльності за напрямками: дослідження та розробки, освоєння нових технологічних процесів. Це викликане, переважно, зниженням реального обсягу фінансування інноваційної діяльності (беручи до уваги інфляційні процеси в Україні, а не їх номінальні значення), що пов'язане з неспроможністю підприємств до самофінансування, проблемами залучення коштів за допомогою банківських кредитів через завищений розмір кредитних ставок (20-30 %), постійну зміну валютного курсу, що знецінює національну валюту, політичну нестабільність та недосконалість законодавства, що формує недовіру в іноземних

інвесторів, відсутність податкових пільг для українських підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність.

Загальновідомими недоліками України є: низький технічний рівень виробництва; відсутність дієвої системи стимулювання; недосконалість державної інноваційної політики; недосконалість законодавства щодо підтримки та захисту інноваційної діяльності; високий ступінь ризику інноваційної діяльності; повільне формування в Україні ринку інноваційної продукції; високий рівень морального і технічного зносу основних фондів у промисловості. З іншого боку, Україна володіє такими важливими перевагами, як високий загальний рівень освіти населення, кількість вищих навчальних закладів. Отже, необхідним є здійснення змін у політиці фінансування й кредитування інноваційних процесів на вітчизняних підприємствах, більше уваги слід звертати на передові промислові регіони України (такі, як Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Луганська, Київська, Харківська, Одеська області), що виробляють приблизно 26 % ВВП.

Список використаних джерел

1. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації / Л. Л. Антонюк . – К.: КНЕУ, 2004. – 276 с.
2. Харів П. С. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону: [монографія] / П. С. Харів, О. М. Собко. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 180 с.
3. Інноваційна діяльність: стимули та перешкоди: Монографія / І. Л. Петрова, Т. І. Шпильова, Н. П. Сисоліна; за ред. проф. І. Л. Петрової І. Л. – К.: Дорадо, 2010. – 318 с.
4. World economic forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org>
5. World competitiveness center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imd.org/wcc/country-ranking>
6. The Global Innovation Index, Cornell University [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=data-analysis>
7. Відтворення основних і оборотних фондів: монографія. – К.: ІЕ НАНУ, 2001. – 205 с.
8. Human developments reports [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/data/map>
9. Державна служба статистика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Біла С. О. Структурна політика в перехідній економіці України: теоретико-методологічний аспект / С. О. Біла // Вісник Української Академії державного управління. – 1999. – № 1. – С. 107-117.